Lösnummer 15 öre

8 ÅRG.
N:r 46

TIDEVARVET

15 NOV.
1930

TIDEVARVET

den 15 November 1930 innehåller:

Kapitalets utväg.
Ledande artikel.

•

Steget åt höger
av **Helge Heerberger**, Berlin.

•

Styvfäder också i Danmark
av **Inger Parkov**, Köpenhamn.

•

Svenska Hem
Kvinnornas andelsförening.

•

S. H. G.
En ändrad diet
av **X-Ray.**

•

Den stora illusionen.
Ung finsk litteratur
av **Elsa Wilkens.**

•

Ferier
av **Anna Björkman.**

Vad har hänt?

DE POLITISKA VALEN I FÖRENTA STATERNA ha resulterat i seger för demokraterna och ett stort nederlag för republikanska partiet med presidenten Hoover i spetsen. Detta väljarnas avståndstagande från Hoovers »kapitalistpolitik», som levat högt under högkonjunkturens år, hälsas med tillfredsställelse av framstegsvänlig press i Amerika och Europa. Den ser häri en ljusning för de »liberala» element inom både det republikanska som det demokratiska partiet, vilkas stämma såväl bland Representanterna som i Senaten hittills varit sorgligt förkvävd. Detta är, heter det, valets största vinst och det betyder i själva verket mycket mera, än att »de våta» händelsevis slagit »de torra», demokraternas republikanerna.

OCKSÅ ÖSTERRIKE HAR VALT — och utgången blev efter föregående veckors oerhört tillspetsade valstrid överraskande lugn. Räknat i mandat blev resultatet 1 vinst för socialdemokraterna och 1 förlust för de borgerliga partierna gemensamt. Hemvärnspartiets skrällande propaganda vann ringa framgång — och så vågar man i utgången av detta val se en seger för demokratisk åskådning i Österrike gentemot de fascistiska strömningarnas anlopp.

UNDER TIDEN HAR DEN FÖRBEREDANDE AVRUSTNINGSKONFERENSEN öppnat sitt sjunde — och som man hoppas — sista sammanträde i Genève. Överläggningar dels om det förslag till konvention, som skall utgöra grunden för den allmänna avrustningskonferensen, vilken man hoppas äntligen skall kunna bli verklighet; dels i frågan om rustningsminskningar till sjöss. Läget i den omgivande världen är inte särskilt hoppingivande för avrustningskonferensens arbete. Den tordé dock ge anledning att återkomma.

ÄNNU EN KONFERENS AV VÄRLDSOMFATTANDE BETYDELSE har församlats i denna vecka: Runda Bordskonferensen i London. Framtiden för *en femtedel* av hela jordens befolkning hänger på utgången av denna rådplägning mellan Indien och England, som räknar representanter från de mest skilda världar, från indiska furstar till representanterna för alla de tre politiska partierna i England. *En* människogrupp — och en för den engelsk-indiska frågans lösning ytterst viktig — fattas dock i församlingen: den indiska frihetsrörelsen är fortfarande orepresenterad.

Veckovakten

Sveriges Handlingsprogram.

Av *Elin Wägner.*

Sverige saknar ett handlingsprogram, ett samlande mål för sin strävan. Det finns intet som självfallet erbjuder sig, eftersom vi äro f. n. fria och rätt välordnade. Det finns heller ingen människa av nog överskyggande och mäktig resning för att suggerera oss till att överta hennes idé om ett gemensamt handlingsprogram.

Denna brist är icke kännbar för alla svenskar. Men det är ett sympatiskt drag att lida av det nuvarande tillståndet och söka ett sådant handlingsprogram. Så långt äro vi ense med Nationella ungdomsförbundet.

Programmet om det baltiska fördraget . . .

För icke så länge sedan lanserade förbundet vid ett konserthusmöte ett skandinaviskt försvarsförbund som detta sökta program. Nu framlägges i dess skriftserie ett annat sådant. Författaren är den bekante politiske skriftställaren Rütger Essén och programmet ges redan i titeln: *Sverige, Östersjön och Östersjöpoliti*ken. Enheten är för författaren icke Skandinavien utan länderna kring Östersjön. Dessa böra ta konsekvenserna av sin enhet och sina gemensamma intressen för att sluta sig samman i ett solidariskt förbund, där de uppträda en för alla och alla för en. Sverige såsom den ledande Östersjöstaten bör inbjuda Danmark, Finland, Estland och Lettland, eventuellt även Norge, till en konferens, där ett försvarsförbund skall avslutas.

Innehållet i det baltiska fördraget skulle skaffas genom lån i Folkförbundspakten av artiklarna 11, 16 och 17. Det vill säga: om en av de fördragsslutande parterna hotas av krig, angår det alla, och förbundet har att handla gemensamt. Blockad mot angriparen träder genast i kraft och i värsta fall mobiliseras dess försvarsstyrkor mot fienden. Själva vitsen med det baltiska fördraget skulle vara den, att man förklarar dessa artiklar giltiga inom baltiska förbundet men icke gentemot övriga stater i Nationernas förbund.

Vars förmenta samband med N. F. gör oss trygga.

Denna idé är typisk för den ungsvenska skolans ställning till Nationernas förbund. I de unga officerarnas programbok Antingen—eller finna vi samma anvisning av Nationernas förbund för Östersjöpolitiska syften. Det är ganska kvickt att av utdrag ur Förbundspakten göra text till en militär allians. Av svenskarna, som äro så bakom i utrikespolitiska ting, kan man vänta att detta förmenta samband med N. F. gör dem trygga, och att de icke fästa sig vid den väsentliga skillnaden av att som folkförbundsmedlem underteckna pakten i dess helhet eller att ta ut solidaritets- och sanktionsartiklarna att gälla ovillkorligt inom ett militärt förbund.

Hurudana än svenskarna äro, det kunde ändå ej undgå dem att detta förbund skulle med en gång skaffa dem en väldig gräns med Ryssland, och ett helt nytt intresse av det lappostyrda Finlands notväxlingar med Sovjetunionen. Nej, men författaren förespeglar dem väsentliga belöningar om de ta detta steg. Främst ökad styrka och respekt i världen, ja, i sådan grad att den ökar våra utsikter att bevara vår neutralitet i den konflikt, som för framtiden är mest hotande och mest ödesdiger, nämligen den mellan England och Ryssland. Lyckades det oss icke att rädda neutraliteten, hade vi åtminstone den fördelen att få utkämpa kampen med Ryssland på finsk mark och under förhållanden som gåve oss utsikt till framgång.

(Forts. å sid. 5)

Människan Byron.

Några kvinnoporträtt ur André Maurois biografi.

Av MIA LECHE.

Från en resa — om i Italien eller Grekland minns jag inte — skrev lord Byron: »Jag har blivit dödligt förälskad — måste stanna här tills det gått över.»

Något av det väsentliga i Byrons komplicerade psyke finns i denna paradoxala sats; hur hårt det lättantändliga hjärtat än klappade, hur hett än blodet svallade, förlorade han aldrig sitt nyktra, sunda verklighetssinne och sin alltid vakna självironi. *André Maurois,* skaldens senaste levnadstecknare, framhäver denna dualism såsom själva utgångspunkten för en rätt förståelse av Byrons gåtfulla karaktär. Den nyligen utkomna biografien är romanen om en hjälte utan fruktan men icke utan tadel och om minst ett dussin allt annat än tadelfria hjältinnor. Ehuru titelbladet endast bär hjältens namn, kunde boken lika gärna heta »Byron och kvinnorna», så starkt har författaren betonat erotikens ödesdigra inflytande på honom, likaväl som hans egen destruktiva makt över de kvinnor som korsade hans väg.

Trots det tragiska arvet från två ödesmärkta släkter står det ett skimmer av ridderligt patos, av renhet och godhet kring Byrons barndom. Han var de svagas beskyddare som beivrade penalism och grymhet i skolan, och som en gång, gråtande av medlidande och harm, erbjöd sig att dela slagen med en kamrat som pryglades av den äldre årsklassen. Förutbestämd till olycka som han var (eller trodde sig vara) genom sitt påbrå, plågad av sitt lyte, stolt, häftig, blyg och ärekär, syntes hans barndom och tidiga ungdom snarare ägnad att utveckla den ena sidan av hans dubbelnatur, frihetshjälten, revolutionären och samhällsreformatorn än den andra sidan, hånaren, misantropen och världsföraktaren.

En son som föraktar sin mor blir i nio fall av tio en man som föraktar kvinnorna. Byrons mor förgiftade hans barndom med sin gräljsjuka, sin tarvlighet och sin patologiska häftig-

(Forts. å sid. 4).

SLOTTS THÉ

(det finbladiga théet)

ÄR PRODUCERAT I DE TROPISKA HOGLANDERNA OCH SAMMANSATT AV DE YNGSTA OCH SPÄDASTE SKOTTEN Å THEBUSKEN

konsum gröna bilar med goda bullar

Känns Amerika vid mrs Dodsworth?

Om tre namngivna svenska vetenskapsmän berättas av dem som följt dem under deras sista dagar, att de oroades av fantasier om det Nobelpris de aldrig fingo. Hårav ser man vilken viktig sak denna prisutdelning blivit i världen. Det händer ju till och med att vissa länder, som länge bli förbigångna, hedra Svenska akademien med att känna sig allvarligt prickade och fråga vad det är för fel på deras litteratur.

Följden har också blivit att Akademien inte kan nöja sig med att läsa årets rolliga böcker på Nobelbiblioteket och prisbelöna den bästa utan måste med omtanke och rättvisa visa sina litterära artigheter åt olika håll. Där låg en hel del världsklokhet i förra årets Nobelpris till Thomas Mann, just därför att Remarque låg så nära till hands. Åtminstone borde den pacifistiske testator i himmelen ha tyckt så, höjd som han förmodligen är över våra politiska strider.

Som älskvärdhet åt Amerika är en utmärkelse av Sinclair Lewis däremot ganska tvetydig. Han är icke en gisslare av människosläktets synder, så stor är han ej. Han är en registrator av speciellt amerikanska svagheter som utmärker detta folk i motsats till andra folk. Det blir därför nästan som om vi här i Sverige premierade Lewis för hans kritik av den amerikanska skenheligheten, tomheten och kvinnan.

Det kan vara givande att jämföra Thomas Manns senaste stora verk Bergtagen med en av Lewis senaste romaner: Dodsworth. Mann håller sig genom två vädiga volymer stilla på *en* plats, nämligen ett lungsanatorium, Lewis strövar över hela Europa. Manns bok är som en planta som är helt anspråkslös ovan jord men sträcker sina rötter djupt och vida ner i den mänskliga tankens mylla. Hos Lewis tar myllan jämförelsevis snart slut, och man stöter på hårda berget. I gengäld har Lewis i denna bok, där han avslöjar den amerikanske mannens frigörelseprocess från nybyggarstatens kvinnodyrkan, tecknat ett porträtt som framstår mycket skärpare än någon av Manns figurer, nämligen det av mrs Dodsworth, damen som liknar en tom butik med charmanta skyltfönster. Det är verkligen ett skickligt porträtt, gjort med den hatfullaste omsorg in i minsta detalj, allmängiltigt som Babbitt men enbart avskyvärt utan något av det rörande och bevekande hos honom. Bevekande är däremot hennes man i sin lojalitet och trohet i det längsta, ehuru en europé bör finna det en aning löjligt, att han är så sen att upptäcka sin egen överlägsenhet och hennes underlägsenhet. Det är nämligen något som går av sig själv för europeiska män.

När Europa blivit övertygat om utbredningen i Amerika av typen mrs Dodsworth med all sin svamlighet, obildning, anspråksfullhet, kyla och snobbighet, så är det därför att författaren ägnat henne så mycken giftig omsorg, att denna typ kommit att träda i förgrunden. Och det är frågan om inte amerikanarna börja tycka att vi trott dem alltför gärna och reagera alltför villigt. Säkert finns det en levande animositet mot denna typ och en allt starkare upprorsvilja som tyder på att slutet nalkas för den bortskämda näbbiga slavinnan, som lever högt på den dyrkan pilgrimmödrarna förvärvat. Men män äro samtidigt ganska ömtåliga inför vad som sägs av andra om deras kvinnor, liksom om deras fosterland. De kunna säga hårda ord om bägge delarna, men andra få icke alltför villigt instämma. De vilja ej medge utåt att de låtit sig dupera av underlägsna kvinnor eller att den nation de tillhöra har ett enda fel. Om en svensk författare finge ett utlandspris för att ha målat av vår landsortsmässighet och de lågtstående svenska kvinnorna, så tror jag att det skulle dyka upp försvarare av Sverige och svenskorna där vi minst anat dem.

Devinez.

TIDEVARVET

REDAKTIONSKOMMITTÈ:
Elin Wägner,
Elisabeth Tamm,
Ada Nilsson,
Honorine Hermelin.

REDAKTÖR:
Carin Hermelin.

ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—3, 2 tr., Stockholm.
Tel. N. 48 42, 182 43.

TANDLÄKARE

Tandläkare *T. Lagerholms*
Tandklinik
Drottningg. 50 (vid Klarabergsg.)
Högmodern utrustning. Röntgen.
Skilda behandlingsrum.
Endast legitimerade tandläkare.
BILLIG TANDVARD
Öppet 9—7, lörd. 9—4. Tel. 4 48

ADVOKATER
Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh.: *Eva Andén.*
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund
Herkulesgatan 14 (f. d. L:a Vattug.)
Tel. 75 75, 75 76
STOCKHOLM
Specialitet: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag. Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund
KUNGSGATAN 6, STOCKHOLM
Tel. 147 99, 24 24

Alma Axelssons
FÖRLOSSNINGSHEM
LINNÉGATAN 19
Mottager inackord. även för längre tid.
Tryggt och ogen., vårlek.
Tel. 778 24

Gymnastikdräkter
av triká till alla åldrar, av tyg på beställning. Stort lager av N. F. K.-livstycket för barn och vuxna.
Promenadskodon, bredare o. smalare, med och utan klack, finnes och kan beställas i
Anna Ahlströms
Manufaktur- och Sybehörsaffär
GÖTGATAN 95. Tel. Sö. 31 184

Så ledigt skall tårna ligga i skon.

Olga Elmdahl
MODEMAGASIN
Kungsgatan 53. Tel. 108 51
STOCKHOLM

S. E. F:s Stockholmsavdelning
ELDBEGÄNGELSEBYRÅN
SVEAVÄGEN 25, 2 tr. (hiss)
Öppen 10—4.
Lördagar och helgdagsaftnar 10—2.
Norr 22 00 för eldbegängelser, urnor och kolumbarienischer.
Norr 22 80 för upplysningar och medlemsanmälningar.
Engångsavgift 10 kr., för begravningsförsäkrad 5 kr.
Krematorier i Stockholm, Göteborg, Örebro och Hälsingborg.

Den 15 nov. 1930.

Kapitalets utväg.

För något mer än ett år sedan började jordbrukarna skria om sitt nödläge. Deras nödläge blåstes upp till en politisk fråga, det var ett tacksamt och välkommet bidrag till förberedelserna till landstings-, d. v. s. förstakammarvalen. Jordbrukarna gingo i fällan, de trodde, att man kunde så och skörda efter partipolitiska linjer, under den borgerliga samlingens hägn, och att där allenast kunde vetekornet, som lägges i jorden, ge skördar inbringande kontant valuta. Resultatet! Det blev inmalningstvång. Tullar och importförbud fick man avstå ifrån, men om inmalningstvångets lyckobringande inverkan enade sig hela det borgerliga blocket. Däribland även kvarnägarna, som skulle få vinsten därav — det må ingen förtänka dem.

Först blev där en frivillig överenskommelse med kvarnarna, under den tid dessa hade så stora förråd, att de intet behövde köpa. Ty de hade naturligtvis försett sig, innan riksdagen hann fattar beslut. Då var all spannmål så gott som osäljbar. Och nu har inmalningstvånget trått i kraft, och det omtalade vetet får säljas till bestämda priser efter vikt. Efter vikt! Ja, det var just det. Man kan inte begära att de, som sutto inburade i ett ämbetsverk, skulle känna de fruktansvärda åskskurar som överöste det arma vetet och däremellan våtvarm luft, s. k. groväder. Men icke förty är det inte så lätt att därefter ernå hög vikt på kvarnarnas mer än vanligt hårfina guldvågar. Och varför skulle inte kvarnarna begagna sig av de fördelar statsmakterna velat bereda dem! Men för jordbrukarna är det svårare än någonsin att bli av med sin säd. Därtill kommer sjunkande priser på alla andra jordbruksprodukter. *Nu* är det verkligen omöjligt för jordbruket att löna sig. Orsakerna äro många. Dels saknaden av en praktisk jordreform, som jordbrukarna inte vilja finna sig i och vilken av det borgerliga blocket anses samhällsomstörtande, av socialdemokraterna riktig men farlig, därför att den kunde föra röster över till de borgerliga. Dels är jordfrågan vorden internationell och kan ej lösas av ett land oberoende av de andra. Men *varför* höja inte jordbrukarna något härskri i år? De förtogo sig i fjol, de ha ingen röst kvar, och ingen behöver deras röster, ty intet valår föreslår. De äro också bundna av sin »politiska övertygelse» om inmalningstvångets förträfflighet. Återstår endast att gå *från gård och grund,* om ingen ändring sker i tid.

Jordbrukarna äro dock inte ensamma. Det talas om den ekonomiska krisen, som går genom världen. Sv. Dagbl. klagar över, att Social-Demokraten endast har sinne för industriarbetarnas nödläge, men inte ville hjälpa de stackars lantarbetarna med tullar. Sv. Dagbl. har ej reda på att det var storbruken och ej lantarbetarna, som skulle kunnat få hjälp genom tullar. Men — *nöd är nöd,* var den drabbar. Och nöden kommer. Kanske i sin hemskaste skepnad just därför att där finns kapital, ett kapital, som styr världen, och som vill öka sitt kapital. Kanske blir nu kapitalets enda utväg att göra sig av med den obekväma arbetslösheten och få nya tillfällen till spekulation: ett nytt krig.

Man har firat — bland andra firningar — stilleståndet efter världskriget. Vad är det egentligen man där firar? Inledningen till freden i Versailles, som skulle leda till nytt världskrig. År 193—?

SINGER
SEDAN NÅRA 80 ÅR
VÄRLDSMÄRKET
I SYMASKINER

Svenska hem.

Kvinnornas andelsförening.

Utan att gå in på lämpligheten eller icke av jubileumsfirande i allmänhet, måste man tillstå att Konsumtionsföreningen Stckoholms i dagarna firade 25-års-fest, ger anledning till en intressant återblick. Ty historien om Kvinnornas andelsförening *Svenska Hem* är, ehuru nu 25 *år* gammal, ännu aktuell och lärorik. Svenska Hem betydde ett banbrytande arbete för kooperationen i Stockholm. Den var med sina klart tänkta och noggrant genomförda principer ett mönsterföretag inom kooperativt arbete och den har, trots att den startades av och omfattade endast kvinnor, blivit erkänd som en god hörnsten i den sedermera resta mäktiga byggnad, som Konsumtionsföreningen Stockholm utgör.

Initiativet till denna husmödrarnas egen inköpsförening togs av fröken *Anna Whitlock,* som tillsammans med fröken *Augusta Lithner* på en resa i England 1904 kommit i beröring med och blivit djupt intresserad av de kooperativa idéerna. En kooperativ förening ansågs emellertid för 25 år sedan så omstörtande och misstänkt att fröken Whitlock — av hänsyn för sin skolas välfärd — inte själv kunde stå som Svenska Hems ordförande, sedan föreningen efter omsorgsfullt förarbete bildats. I stället blev fru *Ezaline Boheman* dess första ordförande och efter en mellanperiod som vice ordf. återtog hon senare ordförandeskapet, tills Svenska Hem efter tolv års arbete uppgick i Konsumtionsföreningen.

Det är roligt att höra fru Boheman berätta om genombrottsårens upplevelser med upplysningsverksamhet och praktiskt arbete, som måste utföras trots medlemmarnas i många fall bristande förutbildning. — Så skulle jag en gång, säger fru Boheman, hålla föredrag i Kungsholms realskola om kooperation. Det var mitt första offentliga framträdande och det var bedrövligt. Benen bar mig inte, jag kunde inte stå utan måste sitta hela tiden och efteråt förebrådde mig en vän att jag inte en enda gång lyft ögonen från papperet.

Den första motgång som mötte föreningen var allvarsam nog: Specerihandlarnas långvariga och kraftiga bojkott, som på några få undantag när — man lyckades bl. a. få köpa mjöl och socker — gjorde det omöjligt för föreningen att skaffa varor i Stockholm. Pengar funnos till kontantbetalning. Lokaler hade skaffats, butiken Jakobsbergsgatan 6 stod färdig att öppnas. Grossisterna vågade under specerihandlarnas påtryckning inte heller sälja och föreningen måste söka sig utom Stockholm för sina inköp. Fru Boheman för själv till Norrköping, där hon — som hon själv berättar — utan den ringaste varukännedom träffade överenskommelse om inköp. Dessutom knöts förbindelser med utlandet. Föreningen öppnade sin första affär med livsmedel och vann tillslutning och framgång.

Fastän bojkotten försvårade arbetet på många sätt, gav den samtidigt stridens reklam åt företaget och det dröjde inte länge förrän man måste öppna filialer i olika delar av staden. Varor levererades också till medlemmar i landsorten. Dock motstod ledningen ståndaktigt de anbud om utvidgning utöver de lokala gränserna, som framställdes från olika platser, och bibehöll konsekvent rörelsens karaktär av en på säker grund vilande lokal förening.

Bland förgrundsfigurerna i detta märkliga, i sitt slag enastående företag voro utom fröknarna Whitlock och Lithner samt fru Boheman, doktorinnan Anna Glasell-Andersson, fröken Ina Almén, den första affärens föreståndarinna, fröken Anna-Brita Bergstrand, fruarna Wessel och Andelius m. fl. Man arbetade med den unga rörelsens hela outtröttliga glädje och energi. Det var inte ovanligt, säger fru Boheman, att fru Glasell-Andersson arbetade hela natten i affären och inte for hem till Djursholm förrän med första arbetartåget på morgonen.

Efter krigets utbrott uppstodo vissa svårigheter med kapitalanskaffning, som tillsammans med andra samverkande orsaker föranledde en sammanslagning av Stockholms konsumentföreningar — jämsides med Svenska Hem, fast med något olika förutsättningar och mindre omfattning hade konsumentföreningen Thule arbetat. Konsumtionsföreningen uppstod. Tre av Svenska Hems representanter, fruarna Boheman, Ringnér och Nordin ha fortfarande sin plats i Konsumtionsföreningens förvaltningsråd och därmed är också givet ett synligt tecken på det sammanhang som består mellan de kvinnliga pionjärernas verk och den utbredda kooperativa verksamheten i våra dagars Stockholm.

Styvfäder också i Danmark.

I Anledning af en Artikel i Tidevarvet for 18' Oktober om »Klapjagt paa Stedfædre», hvor Reglerne i dansk Børneforsorg gøres til Genstand for rosende Omtale, maa jeg næst at takke for de venlige Ord, bemærke, at der gives os mere Ros end vi med Rette kan tage imod.

Ganske vist er det rigtigt, som Artiklen fremhæver, at den Adgang de danske Alimentationslove giver ubemidlede enlige Mødre, til at faa Faderens Bidrag udbetalt gennem det offentlige, med Fattighjælps Virkning alene for Faderen, muliggør det for mange Mødre at holde sammen med deres Børn, som ellers vilde være nødsaget til at overgive dem til Fattigvæsenets Omsorg.

Tallene er her talende.

I Københavns Kommune, der tæller over 600,000 Indbyggere er kun under Fattigvæsenets faste Forsorg 660 Børn under 14 Aar og 363 mellem 14 og 18 Aar.

Er Moderen imidlertid ikke i Stand til at bære sin Del af Forsørgerbyrden (Barnefaderens Bidrag er tænkt at repræsentere $^{2}/_{3}$ af Udgifterne, for Aaret 1930/31 i København 300 Kr. aarlig for smaa, 228 for større Børn) og bliver Følgen, at hun maa overdrage Fødeldremagten og Forsorgen til Fattigvæsenet, vil Udgifterne — med Fradrag af Barnefaderbidraget — ganske som i Sverrig medføre Fattighjælp saavel for hende, som for hendes eventuelle Ægtemand.

Vor nugældende Fattiglov af 1891 paalægger Stedfædre Forsørgelsespligt og lader ikke engang denne Pligt ophøre i Tilfælde af Skilsmisse fra Barnets Moder.

Heller ikke her til Lands er derfor de Tilfælde ukendte hvor en Moder, der for længst har sluppet sit Barn af Syne, og en Stedfader, der aldrig har kendt det, alene for at undgaa Fattighjælp — eventuelt at betale Bidrag — vil forlange et saadant Barn »hjemgivet».

Det maa nu imidlertid antages, at alle Kommuner vil følge den samme Praksis som København og alene lade Barnets Tarv og ikke økonomiske Hensyn være bestemmende ved Afgørelse om Hjemgivelse. Da Forsørgelsesvæsenet vil være Indehaver af Forældermagten, vil det altid kunne nægte en Hjemgivelse, der maa antages at bringe Barnet ind i en saadan Gøgeungetilværelse, som beskrevet i Artiklen, og rive Hjertebaand over mellem Barn og Plejeforældre.

At udøve Tvang overfor Stedforældre om at modtage Stedbørn i deres Hjem antages Kommunerne i alt Fald ikke at være berettigede til.

Sluttelig skal bemærkes, at Spørgsmaalet helt vil bortfalde, forsaavidt det af Socialminister Steincke i disse Dage forelagte Forslag til en Socialreform bliver til Virkelighed. Det hedder nemlig i dette Forslag, at Stedfædres Forsørgerpligt overfor det offentlige begrænses til de Stedbørn, der er født før Ægteskabet og medtages til Forsørgelse i det fælles Hjem, og kun gælder, saalænge den virkelige Fader eller Moder lever, og Ægtefællerne ikke er separerede eller skilt.

Inger Parkov,
cand. polit., Fuldmægtig i Magistratens III Afd., København.

En vegetarisk kokbok.

Barn förgiftade av buljong i ett skolkök lästes i dagens tidning. Den animala kosten har sina faror och många vilja gärna för längre eller kortare tid övergå till hel eller halvvegetarisk diet, men de veta rakt icke hur de ska skaffa sig denna föda. Så äro alla våra matfantasier bundna vid kött eller fisk. Och de flesta kokböcker lämna ej tillräcklig vägledning. Nog har det funnits en del vegetariska kokböcker förut men knappast avpassade för vårt klimat och vanor.

Man måste säga att när *Anna Ohlsson,* föreståndarinna för Tyringe vegetariska helpension och välkänd kokboksförfattare satt sig detta mål före, så har hon väl skilt sig från uppdraget. Med den boken till hjälp blir det ingen konst att trivas med den vegetariska dieten och tillräcklig omväxling erhålles även.

Anna Ohlsson: Vegetarisk kokbok, Lindblads förlag, kr. 3.50.

Remington Portable

Den idealiska skrivmaskinen
på resor, för hemmet och det mindre kontoret.
Försäk vår nya modell med korrespondenstabulator.
Demonstreras på begäran!
Remington Typewriter Co. A/B
Stockholm, Göteborg m. fl. städer.

STEGET ÅT HÖGER.

Det är miljoner som svälta

av *Helge Heerberger.*

Nationalsocialisterna ha nu trätt fram i offentlighetens ljus, de ha nödgats lyfta på den hemlighetsfullhetens slöja, bakom vilken de dolt sitt program — och därmed ha de redan gjort en avsevärd förlust.

Deras riksdagsdebut var inte vidare lysande. De hundrasju herrarna marscherade i samlad tropp in i riksdagen, iförda bruna skjortor, och skreko: »Heil Hitler!», då deras namn ropades upp. Dylika maskeradupptåg göra sig nog vid valförsamlingar, men i riksdagen undgå de inte att väcka löje. Under tiden roade sig några av deras anhängare med att krossa fönsterrutor (garanterat judiska) i Leipzigerstrasse. Ett nöje, som kostade dem åtskilliga sympatier. Högerpressen förklarade efteråt unisont, att dåden förövats av pöbel och kommunistiska provokatörer och beskyllde polisen för att ha misshandlat snälla nationalsocialistiska medborgare, som råkade promenera på Leipzigerstrasse just vid det tillfället — men den historien var det ju inte så många, som trodde på.

Huvudlösa lagförslag om konfiskerandet av alla efter 1914 förvärvade förmögenheter och förstatligandet av alla banker chockerade de mellanpartier, som förut haft ett gott öga till nationalsocialisterna; den pöbelaktiga ton dessa infört i riksdagen, Gregor Strassers något oförsiktiga yttrande, att ett hedersord givet åt republiken för en fosterländskt sinnad inte hade värdet av ett hedersord (vilket yttrande livligt appläderades av hans meningsfränder), den råa hotelse som en för fememord dömd nationalsocialist utslungade mot en socialdemokrat — det har alltsammans inte varit ägnat att höja deras kredit. Sedan de offentligt förklarat, att de anse sig ha rättighet att ljuga, bli de heller inte trodda, när de försäkra, att de ämna begagna sig av endast legala medel för att nå sitt mål. Ty det försäkra de, gång på gång.

»Vi är ett parlaments-parti», sade Gregor Strasser i riksdagen, vi vill ingen reaktion, ingen planlös omstörtning, utan endast en ny ordning. »Vi vill ingen judeförföljelse och inget nytt krig . . .» Det lät så fredligt och snällt som helst. Men hur pass uppriktigt det var menat, begrep man, då herr Strasser i samma tal beskyllde försvarsministern Groener för att ha begått landsförräderi, då han 1918 meddelade Wilhelm II truppernas avfall. Och det var ju inte så länge sedan Hitler vid förräderiprocessen i Leipzig talade om novemberförbrytarna, vilkas huvuden skulle rulla . . . Nej, man tror inte på ett fredligt sinnelag hos nationalsocialisterna, den rollen ha de spelat alltför illa. Och väl är det.

Men kanske att man ändå på sina håll ger sig hän åt en alltför stor optimism. Efter den 14 september rådde panik i vida kretsar, nu börjar man redan känna sig alltför säker. Regeringen Brüning har vunnit en seger, har befäst sin ställning med hjälp av socialdemokraterna. Men man vet, att många inom Brünings eget parti ingalunda äro nöjda med att han tagit emot denna hjälp, och det är väl inte så uteslutet, att han, efter att ha lyckats vinna vänsterns förtroende, sedan i alla fall orienterar sin politik åt höger. Kanske betyder Brünings seger i själva verket endast skenbart en seger för demokratin. Om det även är möjligt, för att inte säga troligt, att nationalsocialisternas skandalpolitik slutar med ett jättefiasko, så är det dock fara värt, att deras seger den 14 september får en ödesdiger följd: en allmän förskjutning åt höger. En legal revolution i precis samma anda som nationalsocialisternas illegala. I rädsla för att förlora sina väljare åt fascismen ha alla de borgerliga partierna tagit ett märkbart steg åt höger — t. o. m. det forna demokratiska, som efter en olycklig (nu åter upplöst) sammankoppling med ungtyska orden döpt om sig till statspartiet. Tidningar, som förut iakttagit en konsekvent pacifistisk hållning, tala redan i sina ledare om nödvändigheten av försvar . . .

En reaktionär våg går genom Europa, de senaste valen inte blott i Tyskland utan också i ett antal andra länder ha visat det, och denna våg är inte hejdad, därför att en grupp radikala bråkmakare gjort sig löjliga, den är kanske tvärtom ännu farligare och mera hotande, där den ter sig mindre våldsam.

Tyskland står inför en hård vinter, en vinter, av vilken man kan vänta det värsta. I grund och botten beror allt på, om det lyckas de nu makthavande att förbättra det ekonomiska läget. Naturligtvis skulle en nationalistisk politik — antingen den utföres vanvettigt enligt Hitler eller moderatare och därför ännu farligare enligt Hugenberg och meningsfränder — naturligtvis skulle en sådan politik få katastrofala följder för landet — men svältande mänskor kunna inte se klart. Och det är miljoner, som svälta. Lyckas det inte att lindra nöden, och att lindra den snart, så vet ingen, vad som kan komma att hända.

Helge Heerberger.

S. H. G.

En ändrad diet, är det huvudsaken?

Salt och skarpa kryddor, se där våra dödsfiender. Råkost och saltfri föda vår räddning, så lyder den sista förkunnelsen. Ovanstående initialer betyda ändå icke Svenska Husmödrars gurksallad eller någon annan lika livgivande rätt, men sammanhang med vår föda ha de i alla fall, ty så kallas just denna salt- och kryddfria diet, som av tre tyska läkare, professor Sauerbruch samt doktorerna Herrmannsdorfer och Gerson och efter dem många andra, använts framför allt vid botandet av tuberkulos i olika former. Förkortningen SHG-dieten återfinnes i en högofficiell redogörelse av Preussiska Hälsovårdsdepartementet över en av samma ämbetsverk sammankallad konferens över just denna diet.

Vår födas sammansättning är en oerhört viktig fråga icke endast vid vissa sjukdomars botande utan framförallt är det dess betydelse för folkhälsans bevarande som gör frågan om vårt födoval till en statsangelägenhet.

Våra nyförvärvade kunskaper om vitaminers och mineralämnens betydelse har medfört en omvärdering av många näringsämnen. Den vegetariska dieten har mer och mer kämpat sig fram, råkostens nytta framhäves och i stället för de förr så använda gödkurerna förekommer åter hunger- och törstbehandling.

Dietbehandling vid sjukdomsbotandet blir mer och mer viktigt och det icke endast vid magsjukdomar och ämnesomsättningsrubbningar. Även kirurgerna återgå till »sårdiet» och »läkande örter». En tysk känd kirurg, prof. Sauerbruch, vars assistent Herrmannsdorfer sysslat med dessa frågor, sitter i en järnvägsvagn och hör berättas om de underkurer en landsortsläkare från Bielefeld, d:r Gerson, gjort med sin salt- och kryddfria dietkur. Särskilt intresserar det kirurgprofessorn, att just s. k. kirurgiska fall av led- och bentuberkulos hos Gerson återfått den hälsa, de förgäves sökt på annat håll.

Sauerbruch sätter sig i förbindelse med Gerson. De pröva hans metod, de misslyckas, de ta upp saken igen och få storartade resultat. Andra kliniker ta upp försöken med olika utgång. Det blir en strid för och emot. Man har ju varit med om så många misslyckande med tuberkulosbehandling, så det är ju ej så underligt om en viss skepsis råder. Striden går över till dagspressen och andarne drabba samman.

D:r Gerson vänder sig med sin dietbehandling icke endast mot tuberkulos, kräfta och åderförkalkning såsom våra mest hotande folksjukdomar, han fick sina första resultat vid vissa nervösa rubbningar såsom migrän. Hans diet är framförallt koksaltfri övervägande vegetarisk med råkost och inskränkning av mjöl- och grynrätter samt naturligtvis även av kött.

Men saltet är framförallt bannlyst. Detta är i alla fall ganska eget, när man tänker på att vår kroppsvätska är i samma proportioner som havsvattnet en lösning av koksalt, d. v. s. klor, natrium, jämte i mindre mängder tre andra klorsyrade salter. Ja, man har t. o. m. ansett det som ett utvecklingshistoriskt minne sen den tid, då urdjuret simmade omkring i världshavet som det enda levande väsen. Havet sjönk och det uppstod lantdjur. De måste ständigt sörja för sin salttillförsel. Växterna gav dem kalcium och magnesium, men det livsviktiga natrium fattades. Var man icke rovdjur måste man släcka sin salthunger på något annat sätt, ty undvara saltet kunde vi icke.

Vilken roll har ej saltet spelat under tiderna! Vid religiösa ceremonier som symbol för det gudomliga, för renhet, kyskhet och odödlighet. I Gamla testamentet avslutades ett saltförbund mellan Gud och människan. Saltet var en gång det vedertagna betalningsmedlet, det var flydda tiders guld. En soldat var en saltemottagare, en som fick sold. Medeltidens guldmakare kallade saltet för »det femte elementet», quinta essentia, d. v. s. kvintessensen av allt. Mot saltskattens orättvisa ledde Gandhi i våra dagar sina skaror. Och nu har utvecklingen lett oss därhän, att vi fördärva oss med det »gudomliga saltet».

Men nu gällde det frågan om tuberkulos kunde botas med saltfri kost. Därför sammankallade Preussiska hälsovårdsdepartementet i våras en större konferens av sakkunnigt folk, och där framlade Sauerbruch, Herrmannsdorfer och Gerson sina erfarenheter och visade sina röntgenplåtar. Och somliga tvivlade som vanligt på allt, och tyckte att när man ändå icke kunde på ett vetenskapligt tillfredsställande sätt förklara, varför den här dieten skulle hjälpa, så var det nog ingenting att försöka. Att bli bra på ett »ovetenskapligt sätt» är som bekant överallt ganska opassande. Men när aftonen kom sammanfattade ordföranden resultatet av dagens diskussion sålunda: *Vid ben-, led- och hudtuberkulos är värdet av dietbehandling enligt S. H. G. icke att betvivla.* Vid lungtuberkulos förelågo till synes goda resultat, men ett slutomdöme är ännu för tidigt att fälla. Undersökningarna skola fortsättas.

SHG-dieten uppgavs bli något dyrare än den sedvanliga köttdieten, men det är fel, sade d:r Hindhede från Köpenhamn, som ock var inbjuden. Han, Hindhede, hade för länge sen påpekat att friskprocenten vid de ej så starkt köttätande folksanatorierna i Schweiz var *större* än vid lyxsanatorierna med sitt överflöd på kött och fisk. Hindhede hade för övrigt, sade han, en lärjonge i Danmark, som botade folk med en diet för mindre än en krona om dagen utan att ta bort salt och utan råkost! Så då så! Sen är det för övrigt en viss skillnad mellan Gersons mat och Herrmannsdorfers. Saltfria äro de båda, men Gerson vill i överensstämmelse med näringsfysiologen Ragnar Berg åstadkomma en basisk föda, Herrmannsdorfer en sur. Och båda få goda resultat och det fick d:r Westerlund på sin tid med sina gödkurer, som hade både salt och kött också.

Vad skall man tro om allt detta? Man må föredra den basiska gurkan eller bita i det relativt sura äpplet. Två ting tycks vara säkra. Det ena att kulturen icke alltid befordrat det lämpliga födovalet. Välståndet har sina snaror. Det andra är det, att det mäktiga botemedel, som en viss diet kan vara, beror framförallt på att det är *en ändrad diet.* Därigenom framkallas den »omstämning» av organismen, som är en förutsättning för att kroppen själv skall komma tillrätta med sitt sjukdomsproblem. För forna tiders människor, levande under mera spartanska förhållanden åstadkoms denna »omstämning» kanske genom gödkur med s. k. närande föda. Nu lever kulturmänniskan under sådana förhållanden att hon kanske ofta är i behov av en abstinensperiod från salt och kryddor, vilket innebär förbud för kött och fisk. Svälten blir nyttigare än gödningen. Men då återstår ju det härliga medvetandet att efter en viss tid kan alla dessa »skadligheter igen bli hälsobringande och det är ju alltid en tröst framförallt i gåstider.

X-Ray.

Reklam-prenumeration.

Under Nov. och Dec. kostar veckotidningen

Fönstret

endast 1 kr.

Sänd beloppet pr postgiro 51718 eller i frimärken till *Fönstret, Centrum, Stockholm,* och Ni erhåller tidningen i utgivarekorsband. Prenumerantsamlare antagas över hela landet. Goda provisionsvillkor. Är Ni bosatt i Stockholm ring då *7 75* eller *77 75* och prenumerera! För det oerhört billiga priset av 1 kr. får Ni även *ett värdefullt julnummer.* Prenumerera även åt edra vänner!

Fönstret Redaktör och ansvarig utgivare: *Bernhard Greitz.*
Redaktionskommitté: Hugo Lindberg, Sven Stål, Josua Tillgren och Uno Ahrén.

Vi stå till tjänst

BABYLÅDAN

Babylådan innah. alla behövliga plagg, av bästa kvalitet till 10:00 & 15:00 kronor sändes mot postförskott
Hälsingborgs Linneaffär
S. Förstadsgatan 2. Malmö 81, Tel. 48 12

BARNEKIPERING

Helles Barnekipering
Sveavägen 108
(mitt emot Stadsbiblioteket)
Tel. Vasa 72 32
Välsorterat lager.
Egna tillverkningar.

BEGRAVNINGSBYRÅ

A.-B. Begravningsbyrån STANDARD
är
»Sjukkassornas Begravningsbyrå»
och håller därför **de lägsta priserna.**
4 KORNHAMNSTORG 4
Tel. 40 81, 40 82.

BILSKOLA

Lär Eder köra bil
i Hedlunds bilskola
invid S:a Bantorget. Folkungagatan 60
Bekväma villkor. *Tel. Söder 128 33*

ELEVSKOLA

ELEVER
erhålla god undervisning i tillskärning, uppsättning och provning, ävensom mönsterkonstruktion.
ELLEN LUNDBERG
Birger Jarlsgatan 39, 4 tr. Tel. 15 50

GRAVVÅRDAR

GRAVVARDAR
Granit A.-B. C. A. Kullgrens Enka
KONTOR & UTSTÄLLNING.
SOLNADAL, STOCKHOLM
Tel. 855 76

HUDMEDEL

Det bästa, effektivaste och behagligaste medlet för hyns vård
är
Landéns Lavendeltinktur
Fås överallt!

Gynna Tidevarvets annonsörer!

KONSTSTOPPNINGSATELJÉN

MALMSKILLNADSGATAN 9
Telefon 110 24
Expeditionstid 9—6. Lördagar 9—4.
Konststoppning. Lagning av orientaliska mattor, schalar, kelims och silkesstrumpor.
Ring 11024 så hämta vi!

MÅLARSKOLA

Atelier Modern
Etablerad 1915.
UTLÄNDSKA METODER.
Porslins- och Sidenmålning, oljeminiatyr- och gobelinmålning.
Nybrogatan 44[II], Ö. 78. Dagmar Ström.

OPTIKER

Glasögon **Optiker BJÖRNÖ**
58 ODENGATAN 58 (vid Odenplan)
Enda specialaffär i Vasastaden.
OBS.! SVENSKA AFFÄRSMETODER.

parfymeri AROMA
kungsgatan 13

SÄNGKLÄDER

SÄNGKLÄDER
Filtar, Täcken, Madrasser, Fjäder, prima från 2:25, ½ Dun fr. 6 kr. Glansull, Tagel, Krollsplint m. m.
EMELIE BLOMGREN
Döbelnsgatan 46 · Tel. N. 156 60
STOCKHOLM

TRIKÅATELIER

Önskar Ni en verkligt vacker och välsittande Jumpers eller Klänning i trikå. Beställ den med förtroende hos oss, vi utföra allt till belåtenhet.
Trikåatelier LAMBERTZON
Jakobsbergsgatan 28. Tel. 71 93.

TVÄTTINRÄTTNING

Den omtänksamma Husmodern
vänder sig alltid till
LUNDA Tvättinrättning
Telefon: Drottningholm 20 och 190

Den stora illusionen.

Ung finsk litteratur.

Sju finska novellister. En antologi. Wahlström och Widstrand. Kr. 6.
Mika Waltari: Den stora illusionen. Wahlström och Widstrand. Kr. 6.

Det är med en viss undran, man går att öppna de dokument från det unga Finland, som Wahlström och Widstrand haft företagsamheten att låta översätta från det underliga tungomålet på andra sidan bottenhavet: Sju finska novellister och Mika Waltaris roman: Den stora illusionen. Det är verkliga ungdomar man har att göra med — Mika Waltari är blott 22 år — och det finns lika mycket ungdomlig spleen som romantiskt överdåd i de flesta av novellerna. Ämnet hämtar man från olika håll. Antingen är det bondeskildringar i anslutning till det recept, som endast för 10 år sedan var allena saliggörande, eller också går man som Ture Janson och spekulerar över maskinmänniskans konflikter i fabrikernas tidevarv. Gemensamt för dem alla är dock, att ämnet betyder mindre än den estetiska utformningen och att det unga Finland har en säker känsla för »vad som gör sig» i litteratur. Är deras livssyn endast estetisk? Ha de släppt alla andra ideal?

Onekligen får man en känsla av Fin de siècle när man börjar läsa den mest talangfulle och personlige av dessa författare, Mika Waltari. Det är en atmosfär av livsleda och slapphet i de nachspiel vi bevista i den smugglade champagnens och kokainets tecken. Resonemangen genljuda av Hjalmar Söderbergs nattsvarta pessimism och kärleken är »den stora illusionen», som en gång tillfredsställd, blott ger förakt och leda. Sannerligen, om man toge denna skildring för kontant, skulle man misströsta om Finlands framtid. Det vore dock lika orätt som att bedöma vår egen arbetarungdom efter t. ex. Rudolf Värnlunds skildringar av densamma. Det finns mer än en beröringspunkt mellan Waltari och Värnlund. Båda äro så fanatiskt rädda för skönmåleri, att de slå över åt motsatt håll och betänka kanske ej, att sanningen löper fara. Båda rörra sig med starka effekter och vilja »förbluffa borgarna» genom sitt moraliska fördärv. Waltari har tunnare blod och är tydligen en lärjunge till Anatole France. Han faller ibland för frestelsen att vilja visa dem där hemma i Finland, hur den verklige européen ser ut, även när denne européf händelsevis går på Helsingfors gator. Därigenom förlorar han för oss en stor del av sitt intresse och hela den styrka och pondus, som kvarhållandet vid det nationellt finska skulle ha gett honom.

Detta europeiska drag måste dock vara utmärkande för det nya Finlands bildade kretsar och är ett helt naturligt utslag av nyorienteringen i världen efter frigörelsen. Tillståndet i Finland med partisplit, oro och osäkerhet ger ej heller någon fast grund för ungdomen att växa upp på — detta ger Waltaris roman oss upplysning om med all önskvärd tydlighet. Men han kastar dock några ljusstrålar genom detta meningslösa kaos. Han låter bokens båda huvudpersoner, den dödsmärkte litteratören och den utsvävande familjefliickan, i sin kärlek till varandra finna en upplyftande och renande kraft, som gör det möjligt för den ene att dö lycklig, för den andra att fortsätta livet med en ny, tillfrisknad syn därpå. En annan ljuspunkt är »lillebror», den unge gymnasisten som klarar sig på sport och på en ung frisk kärlek till en kvinnlig kamrat. Det är han som skall göra det, säger författaren med en gråhårsnick, som alldeles kommer oss att förgäta att han själv blott har 22 år på nacken. En sak, som redan den skickliga och starka stilen i boken har kommit oss att glömma. I sanning en tidigt mogen författare, en stark stilist, en intressant exponent för det unga Finland just nu.

E. W—ns.

ARNOLD NORLINDS dagböcker,

som utgivits i urval av Klara Johansson och med en inledning av Emilia Fogelklou Norlind, har överallt i pressen fått den varmaste uppskattning. I G. H. T. skriver bl. a. Ivar Harrie följande:

»Vad dessa anteckningar ge är något mycket dyrbart och sällsynt — mänskliga dokument om ett helgon».

7:50

BONNIERS

FERIER.

av Anna Björkman.

Till det långa midsommarlovet fick jag brev från tant.

— Helgen kan du tillbringa här i lugn och ro för en gångs skull. Du har flängt omkring så mycket, att det kan göra dig gott både till kropp och själ.

Tant hade fullkomligt rätt.

Bättre mat än hennes hus bjuder gives icke i något hem med kulinarisk civilisation. Kroppen skulle få sitt. Och en drastiskare begävning än tants, av stor och uppriktig vederhäftighet förekommer ej heller. Där fick själen sitt.

Jag reste och gladde mig alltså åt en uppfriskande vila ensam med tant.

Som jag trodde.

Söndagsförmiddag, alltså den 22, ringde det. Har ni erfarit olusten av en sådan ringning i tidiga sabbatsron? Man är inte riktigt färdig. Man har njutit av att göra en omsorgsfull klädsel utan att behöva slita i plaggen som vid vardagsjäktet.

Tant är alltid mottaglig för förnuftets skäl, och till övriga förträffliga egenskaper kan hon lägga denna — en av de nödvändigaste för att kunna avvinna tillvaron njutning — att aldrig hysa fruktan. Tant gick med resoluta steg att öppna. Hon var redan fullt klädd.

— Godå, hörde jag en främmande röst genom dörrspringan.

— Godda, svarade tant på intet vis uppmuntrande, men den främmande röstens ägare lät sig intet bekomma utan steg beslutsamt in.

Tant hade faktiskt intet annat val än att retirera baklänges för att icke bli trampad på tårna.

— Jeg ville hilse på Dem, uppleste rösten älskvärt.

— Så, sade tant.

Den främmande hade redan hunnit lägga av kappan och träda in i förmaket, så att även jag kunde se henne. Hennes utseende motsvarade så förbluffande väl, som det endast kan ske i verkligheten, det halvdanska tungomålet. Ett blekt stort ansikte av obestämd ålder, färglöst genom för mycken inneluft, omramades av gulröda shinglade lockar i obestridlig vätesuperoxidkulör. En laxfärgad klädning slöt sig tätt kring en fyllig gestalt, obarmhärtigt uppenbarande alla detaljer, som borde dolts. Strumpor, lysande av konstsilke, och i hög grad aparta skor omslöto stilenligt ett par stadiga ben och dithörande fötter.

Tants blickar dolde intet av vad hon kände och tänkte.

— Jeg ville alltså hilse på Dem, gentog gästen. Jeg är Emanuel Bergströms amme.

Emanuel var min syssling, tants brorson, 25 år gammal och bosatt i Sydafrika. Jag kunde med ens till punkt och pricka bestämma damens ålder.

— Emanuel Bergströms amma, uppropade tant, alltjämt utandandes misstro, jag kan inte minnas, att Emanuel hade någon dansk amma.

— Det hade han slet icke heller. Jeg har været i Danmark på ett fabrik i nitten år. Och nu ville jeg alltså hilse på Dem.

— Jag har hört det tre gånger nu, sade tant.

Men det hade inte sett ut, som om tant riktigt fattat meningen med hennes ord, så den främmande hade kanske ansett sig behöva upprepa dem.

Tant lät sig emellertid inte rubba, hon fortsatte med sina sysslor och kom efter damningen av förmaket in i det rum, där jag satt. Gästen följde henne trofast.

Vi båda storstadsbarn — den främmande och jag — föreställde oss belevat för varandra, då tant icke gjorde någon min av att uppfylla en vårdinnas plikt. Vi handtogos, och gästen tackade, för att hon fick höra mitt enkla namn.

Den andra pratade, men tant gick tyst, vilket ej var vanligt, tills hon utan övergång från den förda monologen frågade:

— När går båten?

— På onsdag. Jeg har ferier till onsdag.

Svaret höll verkligen på att bringa tant ur fattningen. Hon var uppehållerskan av släktens traditioner. Hon var rik, hon var gästfri, och nu visste hon absolut inte vad hon skulle göra. Hon kastade en hjälplös blick på mig och fick verkligen hjälp.

— Jag har inte plats. Jag kan inte, sedan min släkting kommit, sade hon riktigt fegt.

Det främmande ansiktet vändes åt mitt håll, besynnerligt nog ont på mig, som dock var fullkomligt oskyldig.

Mot tant riktades ingen rättmätig vrede, möjligen beroende på att denna bjöd på kaffe och annan traktering.

Tant var vid kaffet riktigt livlig, som alltid när hon kommer in på släktkapitlet och finner en tålmodig åhörare.

— Han är förlovad med en flicka från Afrika, hörde jag in till mig hur hon sade.

På den andras bön: Må jeg se deres kort, kommo de fram till skrivbordet, jag satt vid. Där stod porträttet.

Emanuel och hans flicka sutto tätt intill varandra i dimmig overkligheet, bevisande att den moderna fotografikonsten även hunnit till Afrika.

Den främmande betraktade dem ingående.

— Men hon är ju icke sort, brast hon ut. De sa ju hon var fra Afrika.

Gästen fortsatte sina överblickar.

— Den prästen kenner jeg, sade hon på sitt förflugna vis och pekade på ett nytt porträtt på tants skrivbord.

— Den prästen har ni aldrig sett, invände tant mycket bestämt. Det är ärkebiskop Johan Olof Wallin, och han dog, innan ni föddes. Min mor, som högt beundrade hans predikningar, klippte ut det ur en tidning vid hans frånfälle.

Mot dagens fullbordan som sig gästen äntligen för att säga:

— Ja, då är där icke annet att göre for mig än att gå.

Därvid kastande en vred blick på mig, fortfarande alls icke på tant, som dock utsagt domen.

Därpå grep hon patetiskt min kusin Emanuels porträtt, tryckte det mot sitt bröst och gav det en hörbar kyss.

— Hils Emanuel, sade hon, att jeg har sett hans kort och givet ham ett kyss.

Tant lovade icke att framföra hälsningen, hon betraktade med misstro alla manifestationer av känslor.

På kvällen bjöds mor Öberg in i matrummet, och dagens främmande kommenterades. Mor Öberg var släktens faktotum, som hjälpte till och lagade mat vid alla extra tillfällen.

— Jag tycker det var bra långt ute i släkten, sade mor Öberg. Om det hade

Vilket?

Naturligtvis AMAFLOR

Championeringspulver

För såväl ljust som mörkt hår i paket à 35 öre.

MÄNNISKAN BYRON

(Forts. från sid. 1).

het. »När hon råkade i raseri», skriver Maurois, »förföljde hon honom genom hela huset, och det var en tragikomisk syn att se den vackra, haltande ängeln fly för den tjocka trollpackan.»

»Måste jag kalla en sådan kvinna min moder?» utbrister Byron. »Måste jag låta henne trampa på mig, emedan naturens lag ger henne myndighet över mig?»

Ännu en kvinna förtryckte och plågade Byron som barn, hans vårdarinna och guvernant, en lastbar och hycklande kvinna, som utsatte honom för den grövsta misshandel.

När Byron, skön som ung gud, gjorde sin entré i Londons Vanity Fair, var han visserligen en man som från barndomen insupit hat mot förtryck och hyckleri, men samtidigt en ung dandy, som genom omständigheternas makt fått sin cynism och misstro mot kvinnorna omsorgsfullt preparerad.

Kvinnor som älskats av stora män behandlas ofta orättvist av historieskrivarna, då de bedömas uteslutande efter effektiviteten i sin förmåga att inspirera och lyckliggöra. Hos de stora bejakarna — en Goethe t. ex. — sammansmälte personliga upplevelser och skaldrika ingivelser i en förklarad enhet, en omständighet som icke kunde undgå att kasta ett smickrande sken över de stundom föga betydande kvinnor, som spelat en roll i diktarens liv. Byron däremot var en förnekare av begynnelsen, åtminstone när det gällde det motsatta könet. Vem vet om inte därför historiens ljus kommit att falla något väl hårt och kallt över de kvinnor som rönte det oblida ödet att bli av honom uppmärksammade?

Ostridigt synes det dock vara att han aldrig mötte någon verkligt konngenial kvinna på sin väg. Kvinnornas andliga frigörelsekamp var ännu knappast påbörjad, de ledo av de hämningar Byron föraktade mest av allt, nämligen konventionalism och feghet. Nätt och jämnt hade han i sin hustrus skepnad lämnat den engelska konventionalismen bakom sig, förrän han råkade rakt i armarna på den italienska. Lady Byron hade i sitt hjärtas välmening tillropat honom avskedsrådet: »Hängiv dig icke åt det avskyvärda versmakaryrket!» Hans italienska älskarinna, grevinnan Guiccioli, nedlade en god del av sin energi på att försöka undertrycka den vedervärdiga diktcykeln »Don Juan» till förmån för behagligare och mera sentimentala rimsmiderier. Sällan har väl en man rönt så mycket kärlek och så litet förståelse från kvinnornas sida som Byron!

Det är inte lätt att föreställa sig hur den kvinna skulle ha varit funtad som kunnat göra honom lycklig. Hans väsen var så kluvet att det han värderade hos en kvinna icke tillfredsställde honom medan det som i viss mening tillfredsställde honom väckte hans förakt. »Ingen man i världen hyser större vördnad för en dygdig kvinna än jag . . .» var ett yttrande han ofta fällde. De män som högst prisa kvinnornas dygd äro ofta de samma som draga mest fördel av deras odygd. Ingen föraktar sina offer så djupt som förföraren.

När Byron förlöjligade och föraktade den engelska societetens spirituella vildhjärna, lady Caroline Lamb, berodde detta till stor del på att hon genom honom förlorat den »renhet» som var hennes charme. Samma oberättigade förakt drabbade Shelleys olyckliga svägerska, Claire Clairmont, modern till Byrons illegitima dotter Allegra. De brev i vilka han berättar om sina italienska kärleksäventyr vittna alla om hans cynism. Ingen var till sin natur mindre grym än Byron — blev han det någon gång gällde det en kvinna. Liksom don Juan-typen i allmänhet ansåg han sig dock mera förföljd än förföljande. I viss mening var han ju också ett lidelsens offer.

Djupt tragiskt hade hans öde väl aldrig blivit, om han endast råkat lättfotade engelska societetsdamer och glada italienska äktenskapsbryterskor. Det var hans närmande till idealet, den »kyska» kvinnan, som fyllde hans, liksom hennes, lidandes bägare till brädden. Tack vare äktenskapet med Annabella Milbanke, uppenbarades hans livs dystra hemlighet, och genom skillsmässa, från henne drevs han ut ur den societet där han varit modelejon och modeskald, ut till den livslånga pilgrimsfärd, som i det grekiska frihetskriget fick sin storslagna och försonande final.

Lady Byron blir begriplig för vår tid endast mot bakgrunden av *sin* tids bigotteri och konventionalism. Det hör till det mest beundransvärda i Maurois' bok att han förmått skildra henne så utan alla förutfattade meningar, så obunden av de försvars- och anklagelseskrifter som tidigare utgivits i fallet Byron. Författaren försummar intet tillfälle att ge relief åt hennes goda egenskaper — framförallt hennes välgörenhet och hjälpsamhet — men ingen har klarare än han visat att av alla misstag Byron begick, var intet mera olycksbringande än äktenskapet med denna jämnbördiga kvinna.

Lady Byron hörde till dessa kvinnor, för vilka de ljumma adjektiven aktningsvärd, ärbar och oförvitlig enkom tyckas instiftade. Hon hade den lugna naturens tålamodsprövande envishet, en god portion andligt högmod och en outrotlig benägenhet för rättshaveri. Som flicka studerade hon matematik och metafysik, och det var förmodligen dessa, för en kvinna så ovanliga intressen, som gjorde att hon ansågs intelligent. När nu den chevalereske franske levnadstecknaren upprepar omdömet, har man lust att sätta ett frågetecken i marginalen. Enligt modern uppfattning är en »psykologiskt omusikalisk» kvinna icke intelligent. Annabellas intellekt var en såg, som utan uppehåll drogs fram och tillbaka i de ömtåliga temperaments- och lynnesproblem, som man behöver mer än det resonerande förnuftet för att kunna lösa.

Som ung flicka gjorde hon upp en tabell över sin tillkommandes goda egenskaper och försåg den med rubriken »Äkta man». Lord Byron ådagalade på svindlande kort tid sin oförmåga att uppfylla någon enda av denna tabells paragrafer. Han gav henne öknamnet »Parallellogramprinsessan» och »Min dygdiga Klytemnestra». Redan före äktenskapet yttrade han: »Hennes tillit till sin egen ofelbarhet kommer en dag att föra henne till ett ödesdigert misstag.» Ett annat omdöme, betecknande för hans förmåga till blixtsnabba och träffande karakteristiker, fällde han under skilsmässotiden: »*Qui n'est que juste, est dur.*» Lady Byron hade i hög grad denna den rättfärdiges hårdhet, olycklig kombinerad med en fullständig oförmåga att förstå ett sammansatt psyke och en plågad själ.

Med den talang att sammanfoga

varit frökens brors amma, men frökens brorsons amma.

Då upphov jag min röst efter att hava lyssnat till dessa två grymma kvinnor.

— Det var ju ändå en smula tragiskt med hennes företag. Hon hade kanske satt in mycket på detta besök. Hon hade kanske längtat efter att komma i kontakt med sitt sköterbarns släkt. Det var ju egentligen rörande, att hon kom hit och sökte upp släkten.

Tant svarade intet.

Jag hade emellertid funnit mig så väl med mor Obergs kulinariska och tants andliga vård, att jag stannade länge utöver de tre midsommardagarna. Då hände något. Där kom ett brev. Det var danskt frimärke och var skrivet på samma underliga blandspråk, som en gång belggästen använt.

— Jeg länges hjem, stod där bland annat.

— Hade jag icke rätt, ropade jag triumferande.

Men tant fortsatte att läsa:

— Jeg akter att sätte upp en affär i Lomma med blyanter och skriveböger. Så får jeg sälje till börn, ty börn är min lyst.

— Hon tänkte på Emanuel, infoll jag rörd.

Men avslutningen på brevet rörde mig mindre. Den formade sig till en bön om handräckning, ett lån på så och så många hundra.

— Du kan svara i mitt ställe, sade tant, naturligtvis nej. Du sitter ju ändå alltid och klimprar på din skrivmaskin, så får hon det tydligt. Varför skulle jag hjälpa henne? Hon har ju aldrig varit i mitt hem, som mor Oberg säger. Och jag tyckte inte om hennes utseende.

Jag tyckte inte riktigt om att jag skulle svara. Nu kom hon naturligtvis att tro, att det var jag, som avrätt tant, jag hade ju en gång tidigare använts som buse. Jag meddelade tant mina farhågor.

Denna gång besvarade tant mina medlidsamma tonfall.

— Tycker du det är så synd om henne, sade tant, så kan du ju hjälpa henne. Du har ju plats och lön.

Tant sade mycket mer. Hon hade gripits av en flödande vältalighet.

Nu teg jag.

SVERIGES HANDLINGSPROGRAM

(Forts. från sid. 1)

Men vi behöva ett djärvare förslag.

Det är alldeles rätt som författaren säger, att vi svenskar måste på nytt orientera oss i världen och skaka av oss föreställningen att uppe i vårt hörn kan och bör ingenting hända. Det som mest slår utlänningar med häpnad hos oss är icke stadshuset utan vår svenska vana att säga: »om femton år äger jag 50,000 kronor, och då ska jag bygga ett hus». Vi behöva uppryckning så underligt det kan låta, vi behöva vänja oss vid en annan attityd mot yttervärlden än snäckans i skalet. Felet med författarens förslag är alltså icke att det är för radikalt och djärvt, utan att det är för litet radikalt och djärvt.

Han rekommenderar sitt förslag med att förklara att det är relativt riskfritt och billigt. Här antar hans stilistiskt mycket verkningsfulla stil en nästan för kategorisk form. Enbart på hans ord kunna vi icke tro att Ryssland med jämmer skulle se ett sådant baltiskt förbund, på den grund att det numera lagt sina intressen och handelsvägar åt öster och söder, icke åt Östersjön. Ryssland såsom kärnan i de socialistiska republikernas förbund, vilket man ville göra världsomspännande, har fått en ny motivkrets för sina handlingar än bara de ekonomiskt och militärt imperialistiska. Ingen vet när bolsjevikerna lära sig sköta sin tredje international på ett bättre sätt än nu, och då deras bundsförvanter inom de baltiska länderna få en annan betydelse än nu.

Och en ny uppfattning om vad som menas med försvar.

En annan sak är att författaren halkar alldeles för lätt över det faktum att kriget förändrat karaktär. Betydelsen av randstaternas territorier som skydd mellan oss och Ryssland kan i luft- och giftkrigets dagar icke vara så stor som den skulle varit, om vi levat i tiden före aeroplanet. När man hör den ungsvenska skolan tala om krigets nya skepnad, så är det som om det vore en uppfinning av major Bratt, anammad endast av lättrogna pacifister. Det finns emellertid större auktoriteter än han för uppfattningen om det moderna krigets snabba och förfärliga verkningar och dess vidgade aktionsradie och betydligare personer än de svenska pacifisterna som influerats därav. Vi kunna för vår svenska del icke grunda ett politiskt handlande på den föreställningen att den ryska luftflottan av i dag icke kan nå Stockholm utan etapper på vägen. Det finns alls ingen anledning att håna dem, som lagt om hela sin uppfattning av vad som menas med försvar under trycket av krigets och efterkrigstidens uppenbarelser om vad krig är. Även om självständig avrustning icke är nog som fredsprogram, bör det ingå i ett sådant.

Ett nytt världspolitiskt program...

Finns det ett fredsprogram ut från en ny tankeriktning dugligt att ställa upp i tävlan mot Nationella ungdomsförbundets program, vilket vuxit upp ur den gamla diplomatiska skolans tankeväärld, låt vara att det räknar med den nya kartan?

Nej, det kan man inte säga, och det är också väl mycket begärt. Här gäller det ju att tillämpa en väsenskild syn i den förhandenvarande verkligheten. Folkförbundet är bland annat en skola för utformandet av ett nytt världspolitiskt program.

Enligt den nya uppfattning som söker artikulera sig, är världen i så hög grad bliven en enhet, att det icke är mycken mening i att utfundera försvarspolitiska kombinationer, som skulle syfta åt att hålla en grupp utanför en världskatastrof eller militärt hålla en ställning därunder. Redan 1914—18 års krig skapade för vår kulturkrets ett så farligt läge i en upprorisk värld, att ett nytt krig måste betyda en ohjälplig katastrof. Det gäller därför mera att kasta in allt sitt handlande på att förhindra katastrofen än att ägna det åt militära förberedelser för densamma. Just det faktum att Sverige blev skonat av kriget och icke har några omedelbara konflikter att dras med, innebär en uppmaning att göra det yttersta i arbetet på internationell organisation, samarbete och avspänning. Det klär icke särskilt programförfattaren att avfärda Sveriges folkförbundsinsats, särskilt Undéns på det internationella rättsväsendets område. Undén har för fler människor än författaren anar, blivit »one of the few worthwile people in Europe».

Ägnat åt samarbete i stor skala...

Men det är troligt att man nu måste hinna upp framgångarna inom det rättsliga området genom att ägna sig åt organisation av intereuropeiska och interkontinentala frågor rörande samfärdsel, handel, hygien, distribution av råvaror och produkter. Det nuvarande nödläget vars orsak är överflöd, visar ju på hur efterbliven världshushållningen är och hur nödvändigt att samarbeta och planera i stor skala. Vad Sverige kan ge av teknisk kunnighet, kraft och gott exempel till denna uppgift, det måste det göra, och däri ligger dess försvar. Varje svenskt program, varje handlande skulle utgå från idén: Sverige en del i en oupplöslig enhet, och räkna med att vår räddning ligger endast i världens snabba omläggning till modernt tänkande och handlande. Under tiden böra vi skaffa oss den prestige som åtföljer ett konsekvent handlande genom att offra vår vapenindustri och avveckla vår krigsberedskap.

Där stora uppgifter vänta Sverige.

Om de baltiska länderna erbjuda sig som den närmaste verkningskretsen för Sverige i kulturellt och ekonomiskt samarbete, så bör Sverige också här ta de initiativ vartill dess privilegierade ställning förpliktar. Man kan tänka sig en baltisk grupp föra en enhetlig och aktiv fredspolitik inom Nationernas förbund, man kan tänka denna grupp — fast det just nu är svårt — som en brygga över till den euroasiatiska världen. Det låter fantastiskt. Men så sagolika uppståndelser och förvandlingar ha skett på andra håll i världen inom några decennier, att man må vara ursäktad om man drömmer drömmen om den nordiska världen, som reser sig för att träda upp på skådebanan och uppfylla sin mission i världens omskapelse. När Kina blir republik, Japan en västerländsk stat och Turkiet en stark stat, så stark att den i dessa dagar tar emot den besegrade grekiske fienden Venizelos på besök, då kan vad som helst hända.

Förmedlingsbyrån TORNET

Malmtorgsgatan 3III Stockholm

Innehavare: INGEGERD PALME.

Ett rikhaltigt urval av äldre och nyuppförda villor salubjudes. I Stockholms trädgårdsstäder, Djursholm, Stocksund, Saltsjöbaden och andra villasamhällen.

Erforderliga upplysningar, kartor, ritningar m. m.

Visning även söndagar. Kontrakt upprättas.

Telefoner: Kontoret *171 01.*
I. Palme personligt *70 01,* sönd. Ålsten *10 99.*

MÄNNISKORNA OCH SYSTEMEN

av

Honorine Hermelin

Särtryck ur Tidevarvet N:o 34, 36 och 39, 1930

kan rekvireras på Tidevarvets Exp., Slussplan 1—3, Stockholm

Pris 75 öre

spridda meddelanden till ett romantiskt sammanhang, som är Maurois' styrka, skildrar han Byrons färd till sitt bröllop. Förkänslan av en lurande olycka ingav denne ett nevrastenisk begär att förhala tiden. Han uppehöll sig på vägen, stannade hos system Augusta, där han tillbragte julen, och kom fram flera dagar för sent för att finna bruden upplöst i tårar och svärmodern sängliggande av nervositet. Om de nygiftas avfärd från bröllopsgården skrev hans vän Hobhouse:

»För min del kände jag det som om jag begravt en vän.»

Maurois' för båda kontrahenterna djupt förstående skildring ådagalägger tydligt vilka kränkningar lady Byron fick genomgå i sitt äktenskap. Visserligen finns från denna första tid inga andra dokument än hennes egna anteckningar, men trovärdig och samvetsöm som hon var, finns ingen anledning betvivla hennes uppgifter. Genom denna skildring av hans cynism, hans häftighet och hans begär att såra, förstår man dock hur t. o. m. hennes bästa egenskaper måste ha framkallat de sämsta hos honom. Hon var en av dessa förträffliga kvinnor som kunna driva en diktare till förtvivlan.

Redan kort efter bröllopet fick lady Byron klart för sig arten av det förhållande som tidigare existerat mellan Byron och hans halvsyster Augusta (vilken var förenad i ett olyckligt äktenskap med den odugliga och utsvävande överste Leigh).

Det har behövts ett århundrade för att denna omstridda punkt i Byrons liv skulle bli uppklarad. I Nordisk Familjebok står det att Byrons minne »blev fullkomligt rentvaget från denna fläck». I det utmärkta urval av Byrons brev och dagböcker som 1918 utgavs av G. Aman-Nilsson talas endast om »den livslånga, varma vänskap», som förenade Byron och Augusta. Sedan Byrons dotterson lord Lovelace och den engelska författarinnan Ethel Colburn Mayne lagt dokumenten på bordet, är emellertid den sekelgamla gåtan löst. Maurois förklarar kort och gott i företalet, att han i detta fall betraktar incesten som ett »imaginärt brott». Dels var Augusta endast Byrons halvsyster och dels hade han knappast träffat henne, när han, vid tjugufem års ålder, blev förälskad i henne.

Det var genom Byrons skilsmässa som det hitintills endast av svaga viskningar burna ryktet fick luft under vingarna. Det växte till en orkan som drev syndaren i landsflykt.

För Maurois är det otvetydigt att det var Augusta och ingen annan som var kvinnan i skaldens liv. När det gäller en person med Byrons flackhet och ytlighet i kärleksaffärer måste förklaringen härtill sökas i någonting djupare än erotiken. Maurois menar att något av hennes oemotståndliga dragningskraft låg i att hon var så lik honom själv. Han återfann sina egna drag och något av sitt eget jag i skepnad av denna vackra kvinna. Hon var älskarinnan-kamraten med den alltid utsträckta handen och den alltid öppna famnen, kvinnan utan regler och principer, som aldrig pockade på sin rätt utan gladeligt lät udda vara jämnt.

Det hände dock att även Augusta fann Byron »svår». Maurois gör härom följande skarpsynta reflektion: »... Augusta talade om sin bror som en mor talar om sitt barn eller som en bergsbo talar om en fjälltopp. Hon behandlade honom som ett naturfenomen, inte som en ansvarig människa. Det var kanske därför han älskade henne.»

Trots Maurois' intima förtrogenhet med sitt ämne har inte ens han lyckats ge riktigt levande drag åt Augusta. Hon är och förblir en av litteraturhistoriens töckengestalter. Skulle verkligen den enda kvinna Byron älskat med en kärlek högre än sinnlig åtrå, så som man älskar sitt hem, sin jord, sin ätt, ha varit denna hjärtans beskedliga men kaotiskt lösa individ? Kan det inte möjligen vara bristen på uttömmande dokument som gör att Byrons syster så fullständigt saknar stil, pregnans och karaktär? Hurudan hon är var, så var hon den rotlöse don Juans enda ankarfäste i livet. Hon var den enda, till vilken han ständigt återvände, den enda han aldrig övergav. Henne gällde hans sista tanke när han, njutande den bitterljuva sensationen att vara utstött ur det engelska samhället, lämnade England. Han skrev då till lady Byron:

»Jag har lämnat Augusta, nära nog den enda varelse, de lämnat mig att taga farväl av... Om någon olycka drabbar mig, ber jag dig vara god mot henne, och om hon skulle gå bort — även mot hennes barn.»

Hur högt skattade inte Byron i all sin bitterhet »den dygdiga Klytemnestra», när han i hennes händer anförtrodde den som utgjort den direkta anledningen till makarnas äktenskapliga skeppsbrott! Lady Byron kom inte heller hans goda tro på skam. I allt vad som gällde Augustas materiella välfärd och yttre skydd stod hon henne bi. Men Annabella var framförallt missionär och själasörjare. Sedan hon uppbyggt sig själv genom att kartlägga sina egna olyckor i numrerade paragrafer, kom hon till svägerskan med följande promemoria:

»Känner du dig mest bedrövad över ditt brott eller över dess följder? — över att ha kränkt Gud? — eller dina medmänniskor?... Är du tillräckligt medveten om att varje tanke, som är förbunden med en sådan synd, är brottslig och att hjärtat kan vara brottsligt, även när handlingarna äro oskyldiga?»

Lady Byron skulle helst ha velat sätta på den stackars Augustas bröst ett plakat med inskription: »syndersk och kätterska». Liksom alla människor av hennes typ — de egenrättfärdiga — dolde hon sina primitiva instinkter under sina principer. Hon tog det för pliktuppfyllelse, när hon på svartsjuka kvinnors vanliga sätt sökte inträngа i de lönliga vrårna av Augustas hjärta. Hon slog sig ihop med en av dennas väninnor, som skulle hjälpa henne att rädda synderskans själ. De båda dygdemönstren lyckades också pressa Augusta till bikt och ödmjukhet, men rätt vad det var föreföll hon äter »fullkomligt kallblodig, belåten och synbarligen inte tyngd av några kval».

Lady Byrons dubbla roll av hjälperska och plågoande räckte livet ut. Hon hjälpte svägerskan ekonomiskt, då Byron dött och Augusta förstört den förmögenhet han efterlämnat. När lady Byron var 59 år och Augusta Leigh 67 träffades de sista gången. Annabella infann sig med en P. M. som började med orden: »Rättesnöret för ditt uppförande...»

Liksom Augusta utövat en mystisk dragningskraft på lady Byron, så tjusades hon också på sitt speciella sätt av det barn — Medora — som var frukten av Byrons och Augustas kärlek. I sitt obotliga begär att söka sig tillbaka till sitt lidandes källor, grumlade hon flickans själ genom att berätta vem som var hennes far. Genom Medora Leigh, som icke kunde tiga, flammade det gamla ryktet upp på nytt.

*

Världslitteraturen känner knap-

Giron:r 1544

Tidevarvet började 1930 sin åttonde årgång.

TIDEVARVET

Lördagen den 15 nov. 1930 – N:r 46

Prenumerera på TIDEVARVET för år 1931. Pris 6 Kr. per år.

Följande genmäle.

behagade Redaktionen av Tidevarvet godhetsfullt intaga.

Ellen Michelsen har i sin för övrigt välvilliga anmälan av min novellsamling »Kvinnor» i n:r 45 av Tidevarvet en passus, vilken kommit mig att frångå min mångåriga princip att tiga stilla under de brokiga omdömena om mitt författarskap. Fröken Michelsen säger nämligen om min novell »Fönsterkorset» i denna samling att den är »billig filmdramatik» och att »en författare av den rang Anna Lenah Elgström i sina bästa stunder visar sig vara för sådant borde hålla sig mycket för god».

Med andra ord, övertygelsen bakom denna skildring av hur en människa i dödsstunden fattas av den stora uppenbarelse om livets evighetsvärde, vilken ger allting mening — som är fabeln i »Fönsterkorset» liksom den varit i så många av mina berättelser alltifrån »Två av Röda Korset» i min debutbok — denna övertygelse ifrågasättes helt lättvindigt och det förutsättes lika smärtfritt att jag utan vidare gått in för att skapa billig smörja av den sämsta filmdramatiska sorten. »För vilket Anna Lenah Elgström borde ha hållit sig för god.»

Ellen Michelsen bör emellertid innan hon framslungar ett dylikt påstående motivera detta. Detta motiv saknas emellertid. Hon har kanske funnit berättelsens korssymbolik motbjudande. Men lika säkert är att man bör behärska dylika instinkter, då de tvinga sig mellan en själv och den sak man har att bedöma. Ellen Michelsen borde tagit exempel av en socialdemokratisk kritiker, Ivan Pauli, som icke heller tyckte om symboliken, men ändå kunde se »att bonden Yrjas inre förvandling i ansvarets ögonblick från självisk beräkning till uppoffrande hjältemod passar gott in i bokens heroiska exempelsamling». »Arrangementet» med fönsterkorssymboliken är till på köpet gjord av livet självt. Berättelsen bygger på ett minne från Svenskbys värsta tid, berättat mig av hjälten själv — hur han, en varmt troende kristen fick mod och kraft i den stund han trodde vara sin sista genom tanken på att han klamrade sig fast vid något som liknade det kors, på vilket Kristus dött för hans frälsning. Det är inte roligt att behöva orda om, inte roligt att det är *nödvändigt* att orda om att det tecknet — lidandets tecken men också helgelsens genom lidandet — för den författare, som skrivit vad jag skrivit, *icke* kan vara en tom symbol, något att »arrangera» à la »billig filmdramatik». Sannerligen, det står illa till med aktningen för personlighet och åsikter, då ett helt författarlivs vittnesbörd inte får gälla. Jag antar att det är våra dagars förgiftade atmosfär med dess underförstådda övertygelse om korruption som en nära nog given sak, vilken — åtminstone *hoppas* jag det — gjort Ellen Michelsen döv för vad hennes ord egentligen innebära: att jag bör skämmas, emedan jag inte hållit mig för god att skriva en billig sak utan inre övertygelse. Ehuru jag knappast vet om det inte är lika ledsamt att tro detta sista om Ellen Keys forna dyrkerska och min egen gamla vän vilken under tidigare skeden, visat min produktion en sympati och uppskattning, för vilket jag fortfarande är henne hjärtligt tacksam. Just emedan jag sätter Ellen Michelsen högt anser jag att hon »bör hålla sig mycket för god» för närsynt fanatism, som förrycker alla proportioner, ja, gör att hon kan begå ett sådant brott mot integritetsprincipen som den anklagelse mot vilken jag protesterat.

Anna Lenah Elgström.

past en levnadssaga mera våldsam, passionerad och blandad av gott och ont än Byrons. Han delade med så många andra stora män och kvinnor ödet att lida mest och såras djupast i de känslor som voro honom heligast. Denne ödesmärkte ättling av Kains släkt, som han kallade sig, såg ingalunda själv så fördomsfritt på förhållandet till systern som hans sista förstående levnadstecknare gör. I Byrons medvetande var den enda verkliga kärleken oupplösligt förenad med brottet. Men trots sina egna stormande självförebråelser och en viss demonisk och utmanande mindervärdighetskänsla à la fallen ängel, fritog han systern från varje skuld. »Hennes enda synd är jag ensam skuld till och jag har ingen annan ursäkt än min lidelse och den är ingen ursäkt», skriver han.

Varje gång Byron älskade en kvinna greps han av hoppet att finna en skön själ. Alla sveko de honom mer eller mindre — alla utom Augusta. En grym ödets ironi fogade det så, att han fann själens skönhet, renheten och dygden endast i den källa vars vatten han själv grumlat.

Mia Leche.

Målarmästar Krans.

En sann historia av *Sari Ivarson.*

Jan Jansson var i ordets egentliga mening kringdrivande den dag han nådde utkanten av ett större municipalsamhälle och stannade framför ett hus som höll på att målas om. Enligt gammal sed hade han rätt att tala om sin arbetslöshet och kraftnedsättning, varhelst han mötte en kollega. I regel hade mästare såväl som arbetare givit honom en slant till hjälp på vägen, då de tillfälliga arbeten han helst sökte voro allt svårare att komma över med åren. Det låg därför en viss förtröstan över Jans i förtid rynkiga och gula ansikte, när han räckte fram sina gamla solkiga betyg mot den, som såg ut att vara bas för laget. Jan blev mer häpen, när mannen framför honom började le och hjärtligt dunka honom i ryggen med en kraftig hand, samtidigt som han bullersamt ropade:

— Gossar, detta är min gamle vän och mästare Jan Jansson från Lälånga — hedersknyffeln jag så ofta talat om.

— Är det verkligen möjligt att det är Gusten Krans, undrade nu Jan. Hans små pepparkornsbruna ögon började skina vid minnet av forna, lyckligare dagar.

— Jo, jo mensan, Jan, det är Gusten Krans, som fått det litet bättre än han hade det förr i världen, och nu skall vi se till vad som kan göras för dig. Gusten Krans skall väl vara karl nog vid det här laget att kunna trolla fram det nödvändigaste åtminstone. Kom nu, fortsatte han, tagande den något vimmelkantiga Jan i armen. Med den lediga handen hastigt knuten framför näsan på en av målarna i laget dundrade han med glad röst:

— Adjö med eder gossar. Sköt eder själva och gör det väl, annars tar tusan eder och mig med.

Allt tycktes nu redas upp för Jan av målarmästar Krans och en vänlig försyn. Även hälsa och krafter återvände, så att Jan kunde arbeta med och göra rätt för sig något år, innan han liksom for ihop för sista gången och inte förmådde resa sig igen. Det var när detta han flytt för, från plats till plats under tio års tid, började spöka igen. Kravet om försörjningsplikt för hushållerskan, han blivit kär i och gift sig med i ett svagt ögonblick, kravet om försörjningsplikt mot barnet, som han inte trodde sig vara far till. Han hade förlorat mod och kraft att slå sig fri inför lagen, när hustrun i stället för att godvilligt gå med på skilsmässa hånat honom och mer eller mindre öppet fortsatt att bedraga honom.

Själva länsmannen kom med kravbrevet från en socken söderut, och lämnade det helt gemytligt och broderligt till målarmästar Krans. Länsmannen ansåg att det var enda rätta sättet, då det gällde en summa på nära trehundra kronor med detsamma.

— Det finns väl något överskott eller innestående lön från tiden gubben arbetat hos dig, undrade länsmannen.

— Finns så tusan heller, röt målarmästar Krans och slog en knytnäve så hårt i bordet han satt bredvid, att en hel kaskad av bläck stänkte upp från ett bläckhorn. Målarmästar Krans slog ännu en gång knytnäven i så att det knakade, men nu på länsmannens axel. Bredbent hade han ställt sig framför lagens väktare och röt med tordönsröst:

— Giv tusan djävlar i gamle Jan Jansson, edra förbannade blodsugare!

Länsmannen, som något kände till målarmästarens häftiga sätt, och ofta obehärskade uttryck, bidade stilla och fundersamt bredvid skrivbordet, under det Krans mätte golvet med långa steg, åtskilliga gånger om, innan han öppnade kassaskåpsdörren och kastade åt länsmannen pengarna det nu var frågan om.

— Skriv ut ett kvitto också, dundrade han vidare, och hälsa dit ner, att det är både första och sista gången som de hämta någonting hos målarmästar Krans.

Länsmannen, som kände landets lagar bättre än målarmästar Krans, log ett vist leende, tog pengarna och gick. Jan, som i detsamma kom in på kontoret, föll ihop som ett gråtande barn, när han så småningom lirkat ur målarmästar Krans den sanna historien.

— Anade mig, snyftade Jan, att det skulle komma fram till dem därnere, att jag fått litet stadigvarande arbete igen — — —

— Morska upp dig, gamle vän, försökte målarmästar Krans tröstande. Ser du, det var både första och sista gången de fingo något genom mig.

— Du känner dem ej, så väl som jag gör. Nu blir jag jagad igen, tills det är slut alldeles med mig. Känns som om jag inte skulle orka tänka tankarna ut, Gusten. Du har varit så snäll emot mig — jag hade väl fått det för bra — — —

Det såg verkligen ut, som om Jan inte skulle orka någonting nämnvärt efter detta. En dag fann Krans honom hopkrupen i en trappa, med ansiktet askgrått och dragen snedvridna. Målarmästaren tog då sin gamle vän med till doktorn och därifrån skjutsades Jan till lasarettet, där leverkräfta konstaterades och Jan omhändertogs.

Några månader senare stod länsmannen, med ett nytt kravbrev på Jan Jansson, framför målarmästar Krans. Denna gång slog inte Krans någon näve i bordet, men han snöt sig ljudligt, innan han satte ett par glasögon på näsan och fattade en penna, med vilken han skrev stort och tydligt:

»Byvalla Fattigvårdsstyrelse.

Jan Jansson död.

Gusten Krans.
Målarmästare.»

Det var först efter det han satt en stor svart punkt efter ordet målarmästare, som han knöt en av de arbetsvana nävarna framför länsmannens snopna ansikte och röt:

— Ser du där, du den ledes ärkeknöl, att det var både första och sista gången du fick någonting åt de där svamparna söderut genom mig. Tio sådana där guldknappsprydda fårskallar som du och brackorna där nere, väger inte ens upp minnet av Jans trofasthet och hjärtelag. Jag har prövat det jag. — Men, Jan var inte av den sorten, som det gick att plundra inpå bara kroppen utan att giva någonting igen. — Det var vad käringen och ditt följe gjorde — måtte den lede ta er allesamman!

Vi unga ha ordet.

V.

Tempeltrappan, Hillewi Paulin (Nat. och kult. 3,90).

Några unga människor, Ronald Fangen (Bonniers 4,25).

Vårdagjämning, Kajsa Rootzén (Bonniers 4,75).

Hillewi Paulin är tydligen en varm beundrarinna av Harriet Löwenhjelms diktning. Hon bygger sin roman på en dikt av henne, som ger mottot: »Sårfotad nöter jag tempeltrappan», och under detta motto ger hon en glimt av en efterkrigisk, av jagande oro driven Stockholmsungdom. Kriget har gett oss många själsliga invalider, men det är få vi så tro på som hennes sargade tysk. Hon har sin egen stil, kort, abrupt, ibland förarglig staccatisk, men den vinner sitt mål — en stadig stegring. Författarinnan är tydligen inte särskilt förtjust i kommatecken utan använder hellre tankestreck, och dessa återkomma överallt, överallt! Den lugnt flytande melodiösa skildringen ligger inte för henne, men nog skulle man ibland önska en sådan avspänning innan intensiteten nästan stockar sig i halsen på en. Det är en debutroman, som menar något, som vill väcka eftertanken, som har en starkt personlig prägel. Och bara detta är en god början.

Ronald Fangen har skapat en originell roman så till vida, att den blir alldeles utmärkt mot slutet. Där växer det fram litet större proportioner och mer mänsklighet — mer ungdom. I den första hälften vill författaren gärna uppehålla oss med långa kvasifilosofiska samtal, som tydligen skall visa oss en sökande ungdom, men som blir enbart tröttande och dilettantmässig. För övrigt är den i början ytterligt trögläst med sina långa perioder utan avbrott. Men slutet, upplösningen blir som sagt alldeles utmärkt. Det kan vara nog med att hänvisa till ett kapitel, där Erik samtalar med sin dödsdömde fader. Där kommer Fangens bästa sidor fram. Det är en fin psykologi, levande och förstående uppfattningsförmåga. Där först växer boken fram till det berättigade intresse, som den gör anspråk på. Likaså i slutkapitlet, där Nils' moder (pojken har tagit livet av sig) kommer och talar med hans flicka. *Där* växer det fram något stort, mänskligt, ömkansvärt, *där* finner man den finaste uppfattningen av modern ungdom.

Man tager vad man haver sa' *Kajsa Rootzén* och skrev en bok om ungdomen vid Stockholms högskola, som hon bäst kände till. Och intet ont i det, men var är det intressanta, var är nutidsproblemet, som det över huvud taget är värt att skriva en ungdomsbok om? Hillewi Paulin sökte efter verkligheten bortom den här verkligheten, Ronald Fangen sökte ge en fin psykologisk bild av en sökande, otillfredsställd ungdom — men här? Här är egentligen blott ett problem och det är redan utslitet — har en ung kvinna rätt att ge sig till en ung man, som hon älskar, fast det måste dröja år innan äktenskapet kan komma till stånd? Det är problemet i Vårdagjämning. I viss mån kompenseras bristerna genom en vacker stil och ledig berättartalang. Allt är fint och träffande skildrat, och boken är skriven med omdöme och en viss finess. Hela felet ligger tyvärr i att ämnet är alldeles för obetydligt för en så stor roman, att detta redan är ett överkommet stadium. Att en ung flicka först tvekar inför och sedan finner sig tillrätta med val av levnadsbana är varken originellt eller intressant — för läsarna! Tyvärr!

J. F.

För 1 krona

erhålles Tidevarvets alla nummer från 1 nov. till årets slut. Vid prenumeration **direkt** per telefon 18243 eller postgiro 1544.
Expedition: SLUSSPLAN 1–3, STOCKHOLM.

?

Råd och Rön

HÄMORRHOIDER

botas lättast med

Omedelbar lindring. Ett stort antal kliniker i utlandet använda **uteslutande detta medel.** 100-tals läkareintyg. Fås å apotek à 2,95 pr tub. Bruksanvisning medföljer.

Generalagent för Skandinavien
MEDISANA. Malmö.

"Deras verkan

var överraskande god. Tröttheten försvann rätt snart och arbetsförmågan ökades betydligt. En känsla av arbetsglädje och välbefinnande inställde sig"

skriver bl. a. en känd kontraktsprost och hovpredikant om Sanokapslarne.

Intresserar Eder snabbaste och tillförlitligaste sättet att ernå fullkomlig nerv- och muskelkraft, energi och arbetsförmåga, samt att undgå vårtrötthet, sömnlöshet och kraftnedsättning, begär prospekt och intyg ang. Sanokapslarne. Sändas gratis och franko.

A.-B. SANOKAPSLAR • Hälsingborg

Drick **Ramlösa**

Vårt lands enda naturligt alkaliska vatten

En trött husmor
stärkes och livas av
Järnmedicinen IDOZAN
Skadar ej tänderna. Förstoppar ej. Fås i alla apotek.

GÖTEBORGS KEX

TIDEVARVET

REDAKTION:
Telefon N. 48 42. Mottagningstid 10–12.

EXPEDITION:
Telefon 182 43.
Kontorstid kl. 10–12 f. m., 1–4 e. m. Postgiro 15 44.

PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:—, kvartal kr. 1:50. Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:
I text 25 öre per millimeter.

Stockholm 1930
Zetterlund & Thelanders Boktryckeri-A.-B.